

Колумна првог замјеника високог представника Тамира Васера: Прича о три града

Након три године проведене у Босни и Херцеговини гдје сам радио у Америчкој амбасади и ОНР-у, моју пажњу су закупила три града – Сребреница, Брчко и Мостар. Сва три града су локације на којима су се водиле жестоке борбе и на којима су током рата почињени страшни злочини. Од тада се ситуација у тим градовима развијала у три различита правца и сваки симболизује изазове с којима се Босна и Херцеговина суочава више од 19 година након завршетка рата.

Најстрашнији злочини у Европи након завршетка Другог свјетског рата почињени су у Сребреници у јулу 1995. године када је више од 8 000 особа, углавном мушкараца и младића, систематски и брутално убијено. Од тада, Сребреница настоји да привуче повратнике и промовише помирење. За велику већину у Босни и Херцеговини, Сребреница се нађе у жижи занимања само неколико дана мјесеца јула, али грађани који тамо живе свакодневно воде борбу за преживљавање. Начелник општине, Ђамил Дураковић, утврдио је економски раст као кључни фактор за будућност општине, али инвестиције споро долазе у ово подручје. Ово је дјелимично проузроковано удаљеном локацијом на којој се налази Сребреница и недостатком обновљене инфраструктуре, али Бањалука није пружила помоћ, посебно у случају Бање Губер и других развојних пројеката. Упркос упорним захтјевима, премијерка Републике Српске одбила је да се састане с руководством града. Дураковић је за функцију замјеника

начелника одабрао званичника српске националности, што је добродошао потез у смислу промовисања помирења, али већина грађана Сребренице живи у паралелним свјетовима, уз потпуно другачије разумијевање историје. Иако припадници оба народа имају исте циљеве – желе запошљавање, сигурност и бољу будућност за своју дјецу, као што то желе и грађани у бројним другим мјестима широм БиХ, мало људи схвата да се ти заједнички циљеви најбоље могу реализовати заједничким радом на бољој будућности.

Статус Брчког је у Дејтону препуштен арбитражи, с обзиром да се то питање није могло ријешити током мировних преговора. Коначном одлуком успостављен је дистрикт који се налази под суверенитетом Босне и Херцеговине, а чија територија је кондоминијум који истовремено припада и једном и другом ентитету. Брчко је вишеструко успјешан примјер – образовање је мултиетничко, грађани који су током рата били расељени вратили су се у своје домове, а припадници свих етничких група заједнички раде у органима власти. Но, Брчко се суочава са стварним изазовима, посебно с корупцијом. Мала површина Дистрикта и велика овлаштења чине га подложним корупцији. Као и у другим дијеловима БиХ, корупција угрожава повјерење грађана у институције, онемогућава пружање квалитетнијих услуга и успорава економски раст с обзиром да се новац користи за плаћање политичких услуга. Уколико БиХ жели да просперира, мора предузети далеко озбиљније напоре да онемогући, истражи и казни случајеве корупције.

Мостар је примјер како политичка класа активно подрива напредак у БиХ. Након рата, Мостар се развио у два политички засебна подручја – једно доминантно бошњачко и једно доминантно хрватско – а ратне линије су остале као границе између тих подручја. У 2004. години, након обимних међународних напора на стварању функционалног и јединственог града Мостара, због неспремности странака које су биле укључене у рад Комисије за Мостар да постигну консензус по одређеним питањима, тадашњи високи представник био је присиљен

да сам донесе рјешење. Од самог почетка, локалне странке, под вођством СДА и ХДЗ БиХ, кривиле су Статут за проблеме у Мостару, а истовремено га нису у потпуности спроводиле. Никада му нису дале шансу да прописно функционише. Ако им се Статут није свиђао, могле су га мијењати. Градско вијеће је увијек имало овлаштења да мијења Статут ако је имало бољу идеју о томе како организовати град. Али, умјесто да раде на унапређењу прилика у граду за све грађане, политички лидери су кривили међународну заједницу за проблеме овога града, истовремено се врло добро побринувши за саме себе.

Док су се грађани Мостара борили да поново изграде у рату девастиране објекте, политички лидери, из оба народа, њихови пријатељи и породице су се прилично добро материјално обезбиједили.

Скоро двије године овај град је био без функционалног Градског вијећа. То је резултирало редукованим услугама грађанима, потешкоћама у инвестицијама и немогућношћу отварања нових радних мјеста. То је ситуација која се у потпуности могла избјећи. У 2010. години, Уставни суд БиХ донио је одлуку да су одређене одредбе у систему за избор Градског вијећа неуставне. Али, ни једна политичка странка није предузела никакве мјере да ријеши ово питање. Након што су се више од шест година жалили како је ОНР погријешио наметнувши Статут граду, они су захтијевали да ОНР ријеши проблем, умјесто да изнесу властите идеје.

Мој претходник у ОНР-у отпочео је процес посредовања у изналажењу рјешења за овај проблем. На самом почетку, већина странака се сложила с извјесним принципима, од којих је најважнији био тај да ће Мостар остати јединствен град, уз одређен степен контроле испод нивоа града. Али СДА и ХДЗ БиХ су од самог почетка одбијале да се озбиљно ангажују у овом процесу. На крају је шест странака у сарадњи с ОНР-ом утврдило оквирни документ који је могао служити као основа за даљње разговоре. Документ је предвиђао мултиетничка изборна подручја чије границе су прелазиле ријеку, с повећаним

одговорностима за градска подручја. То је био добар почетак и локални званичници који су помагали у преговорима преузели су велике личне ризике. Неколицини њих су упућиване пријетње због тога што су радили на овом плану. Али, ово није одговарало странкама СДА и ХДЗ БиХ. Оне су жељеле више за себе.

Већ дуже од годину дана, ниједна од ове двије странке није жељела озбиљно разговарати. Предлагали су неизводиве идеје, идеје које нису у складу с Уставом Федерације, идеје које не могу привући довољну подршку у Парламенту. Ниједна странка није предложила визију за Мостар корисну за све, у којој би се видјело како град може да се развија и просперира и служи као покретач раста. Усредсредили су се само на то који модел би им осигурао контролу над највећим ресурсима, умјесто да се фокусирају на то како изградити бољи Мостар за будуће генерације.

Централна изборна комисија је констатовала да је још увијек могуће одржати изборе у Мостару у исто вријеме када и опште изборе, уколико се правни оквир успостави до 12. августа. Још увијек има времена да Парламент дјелује. Имајући у виду кратак рок, најбоља опција би била да Парламентарна скупштина БиХ усвоји амандмане на Изборни закон, који ће важити за ове изборе, како би се ове године одржали избори за Градско вијеће које би имало мандат до 2016. године. Главни задатак тог вијећа био би да се усвоје потребне измјене Статута и изради функционалан оквир за управљање Мостаром. То није тако тешко ако би се странке озбиљно ангажовале и оставиле по страни своје максималистичке ставове.

Сребреница, Брчко и Мостар симболизују оно што овој земљи треба да би се развијала и била успјешна. Помирење с наслеђем из прошлости, јачање економског раста, борба против корупције и стављање потреба грађана испред финансијских интереса политичара. Ништа од тога није лако, али ја сам се сусретао са грађанима ове земље из свих народа који су то спремни радити. Међутим, уколико ти паметни, напредни, креативни грађани не преузму активнију улогу у обликовању будућег правца којим ће

ићи ова земља, не треба да очекују да неко други то уради
умјесто њих.